

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 14/2011 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Itämeren lohikanta)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 30 päivänä marraskuuta 2011 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Itämeren lohikanta) (U 53/2011 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kalatalousylitarkastaja Heikki Lehtinen, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Rainer Lahti, ympäristöministeriö

- erikoistutkija Erkki Ikonen, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
- tiedottaja Tapio Gustafsson, Kalatalouden Keskusliitto
- puheenjohtaja Markku Markkula, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry
- suojeluasiantuntija Matti Ovaska, WWF Suomi.

Lisäksi kirjallisen lausuntonsa ovat antaneet:

- Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Lapin liitto
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Tornio-Muonijokiseura ry
- professori Hannu Lehtonen, Helsingin yliopisto.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi 12 päivänä elokuuta 2011 asetusehdotuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle KOM(2011) 470 Itämeren lohikannan ja kyseistä kantaa hyödyntävien kalastuksien monivuotisesta suunnitelmasta (hoitosuunnitelma). Sen valmistelun komissio käynnisti omasta aloitteestaan jo vuonna 2008. Kansainvälinen merentutkimusneuvosto (ICES) on

ilmaissut huolensa Itämeren lohikantojen tilasta ja geneettisestä monimuotoisuudesta. Myös Itämeren suojelukomissio (HELCOM) on kiinnittänyt huomiota Itämeren lohikantojen tilaan.

Komission ehdotuksen tavoitteena on Itämeren luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestävästä enimmäistuoton periaatteen mukaisesti (MSY, maximum sustainable yield-periaate).

Tavoitteena on myös lohikantojen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen.

Itämeren lohikantojen hoitosuunnitelmaa olisi tarkoitus soveltaa kaupalliseen kalastukseen Itämeressä ja Itämereen laskevissa joissa. Suunnitelmaa sovellettaisiin myös kalastusopastointia harjoittaviin yrityksiin, niiden tarjotessa virkistyskalastuspalveluja Itämerellä. Ehdotus ei koske muuta virkistyskalastustoimintaa merialueella. Ehdotuksessa esitetään mahdollisuutta tiettyjen edellytysten täytyessä säädellä jokikalastusta EU:n säädöksillä.

Ehdotuksen artiklan 5 mukaan Itämeren luonnonlohikannoille asetetaan jokikohtaisesti tavoitetasot. Ne ilmaistaan prosentteina lohijokien arvioidusta potentiaalisesta smolttituotantokapasiteetista. Tavoitteena olisi saavuttaa 75 prosenttia siitä. Asetuksen tultua voimaan smolttituotannon 75 prosentin taso tulisi saavuttaa 5 tai 10 vuoden kuluessa lohijoen sen hetkisestä smolttituotannon tasosta riippuen. Jos luonnonlohijoen smolttituotanto on alle 50 prosenttia kapasiteetista, tulisi tällaisen joen saavuttaa 50 prosentin taso viiden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta ja kymmenen vuoden kuluessa 75 prosentin taso. Tämän jälkeen lohijokien tuotannon tulisi pysyä 75 prosentin tasolla. Jäsenvaltiot voisivat asettaa omille lohikannoilleen edellä mainittuja korkeampia jokikohtaisia tavoitetasoja.

Ehdotuksen artiklassa 6 esitetään luonnonlohikannoille jokikohtaisten TAC-tasojen pakollista säätämistä. Niiden säätäminen olisi jäsenmaiden vastuulla. Jäsenmaiden tulisi tieteellisen tiedon pohjalta ratkaista jokikohtainen suurin sallittu kalastuskuolevuusarvo (F, fishing mortality, kalastuskuolevuus) ja sitä vastaava TAC:n taso. Nämä tiedot olisi julkaistava internetissä. EU:n komissio arvioisi edellä mainittuja jäsenmaiden toimenpiteitä ja niiden yhteensopivuutta MSY-tason saavuttamiseen ja potentiaalisen smolttituotantokapasiteetin tavoitetason saavuttamiseen nähden joka kolmas vuosi. Mikäli jäsenvaltio ei julkaise tietoja tai jäsenvaltion asettama kalastuskuolevuuden taso tai TAC:n taso eivät ole MSY-tavoitteen tai smolttituotannon tavoitetason mukaisia, komissio voisi delegoi-

tua säädösvaltaa käyttäen muuttaa jäsenvaltion luonnonlohijoille asettamia kalastuskuolevuustasoja ja/tai TAC:n tasoa tai kieltää lohenkalastuksen ko. joissa.

Ehdotuksen artiklan 7 mukaan kaikille Itämeren lohikannoille esitetään yhtä merikalastuksen kalastuskuolevuusarvoa. Arvoksi esitetään 0,1. Päätettäessä vuosittain TAC:n tasosta se tulisi säätää sellaiseksi, ettei kalastuskuolevuuden enimmäistaso 0,1 ylitä. Komissio voi delegoidun säädösvallan kautta muuttaa kalastuskuolevuustasoja, mikäli olosuhteissa tapahtuisi sellaisia muutoksia, että artiklassa 4 esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen lohikantojen hyödyntämisestä MSY-tasolla tai geneettisen monimuotoisuuden säilyttämisestä vaarantuisivat. Neuvostolle tulisi velvoite säätää TAC:n taso vastaamaan alhaisempaa kalastuskuolevuutta kuin 0,1, mikäli lohen vaelluspoikasten (smolttien) eloonjäänti olisi alhainen tai tautiepidemia taikka jokin muu syy edellyttäisivät alhaisempaa kalastuskuolevuuden tasoa.

Ehdotus koskee myös lohi-istutuksia. Artiklojen 12 ja 13 mukaan lohi-istutukset rajattaisiin tuki-istutuksiin ja palautusistutuksiin. Tuki-istutuksilla tarkoitetaan istutuksia luonnonlohijokiin ja palautusistutuksilla kalojen istuttamista potentiaaliin lohijokiin tarkoituksella perustaa itsensä ylläpitäviä luonnonlohikantoja. Komissio voisi tuki-istutusten osalta antaa tarkastusmenettelyssä yksityiskohtaisempia täytäntöönpanosäädöksiä. Palautusistutukset olisivat sallittuja potentiaaliin lohijokiin tiettyjen edellytysten täytyessä. Tällaisia edellytyksiä olisivat esteettömät vaellusreitit, asianmukainen veden laatu, sopiva elinympäristö sekä asianmukaiset, itsensä ylläpitävän luonnonlohipopulaation säilyttämis- ja hoitotoimenpiteet ja seurantaohjelma istutusten tuloksellisuuden seuraamiseen. Näitä istutuksia voitaisiin tukea Euroopan kalatalousrahastosta. Ehdotuksessa esitetään seitsemän vuoden siirtymäkautta istutuksille. Siirtymäkauden jälkeen muut kuin edellä mainitut istutukset olisivat kiellettyjä. Ehdotuksen liitteenä on luettelo luonnonlohijoista (27 kpl). Suomen joista ovat mukana Simojoki sekä Suomen ja Ruotsin rajajoki Tornionjoki. Lisäksi ehdotus

koskee myös potentiaalisia lohijokia, mutta näitä ei ehdotuksessa nimetä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi on sitoutunut biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja kestäväan kalastukseen, joten valtioneuvosto kannattaa artiklassa 4 mainittuja ehdotuksen päämääriä ja pitää artiklassa 5 mainittuja luonnonlohikantojen tavoitteita oikeasuuntaisina. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti monivuotisen suunnitelman laatimiseen koskemaan Itämeren luonnonlohikantoja ja näitä kantoja hyödyntäviä kalastuksia. Lohikantojen suojelun tulee kattaa elinkierron alueellinen ja ajallinen ulottuvuus.

Komission ehdotuksessa on kuitenkin useita epäselviä kohtia. Tämän vuoksi vaikutusten arviointi ja kannanmuodostus voi olla monissa kohdin vasta alustavaa. Tarkempi kannanmuodostus tehdään sen jälkeen, kun sidosryhmiltä pyydetty lausunnot on analysoitu ja komissiolta ja neuvoston oikeuspalvelulta saatu pyydettyjä selvityksiä havaittuihin epäselvyyksiin. Kaikkia ehdotuksessa esitettyjä keinoja ei voi pitää kustannustehokkaina eikä tarkoitukseensa erityisen hyvin sopivina. Lisäksi on todettava, että komissio näyttäisi perustavan ehdotuksensa EU:n yhteisen kalastuspolitiikan uudistuksesta annettuun asetusehdotukseen eikä niinkään voimassa olevaan, EU:n kalastuspolitiikasta neuvostossa hyväksyttyyn asetukseen.

Komission ehdotuksen tuomat lisävelvoitteet eivät kaikilta osin ole suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Erityisesti kalastuksen valvontaa koskevia, uusia velvoitteita ei voisi pitää oikein mitoitettuna otettaessa huomioon valvonnan kohteeksi tarkoitettujen kalastajaryhmät. Myöskään istutusten kieltämistä ehdotetulla tavalla ei voi pitää ehdottoman välttämättömänä toimenpiteenä ehdotukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto katsoo, että on tärkeätä valvoa lohenkalastusta asianmukaisesti ja tehokkaasti. Samalla valtioneuvosto kuitenkin katsoo, että viime vuosina voimakkaasti kehitettyjen valvontasäädösten tehokas toimeenpano on

etusijalla suhteessa ehdotuksessa esitettyihin uusiin velvoitteisiin.

Valtioneuvosto katsoo, että ehdotetun merialueen yksinomaan kalastuskuolevuuteen perustuvan säätelymallin lisäksi tulisi selvittää mahdollisuudet säätelymallille, jonka mukaan rajoitukset kohdistettaisiin lohen avomerikalastukseen Itämeren pääaltaalla. Siellä pyynnin kohteina ovat myös heikossa tilassa olevat lohikannat. ICES pitää alueella harjoitettavan lohenkalastuksen rajoittamista erityisen tarpeellisena. Lisäksi kalastusrajoitukset kohdistuisivat alueelle, jossa ajosiimoilla loheen kohdistuva pyyntiponnistus on viime vuosina merkittävästi lisääntynyt ja jossa epäillään harjoitettavan laitonta lohenkalastusta. Säätelymalli rajoittaisi erityisesti kalastusta ajosiimoilla, jossa alamittaisten lohien määrä on muita kalastusmuotoja suurempi. Säätelymalli vähentäisi siten myös poisheitettävien lohien määrää.

Tämä pääasiassa Itämeren pääaltaan lohenkalastusta vähentävä säätelymalli mahdollistaisi sen, että enemmän lohia pääsisi kutuvaellukselle pohjoiselle Itämerelle ja Pohjanlahdelle. Säätelymalli toteutuessaan mahdollistaisi kansallisen kalastuksen säätelyn joustavuuden lohien määrän lisääntyessä rannikkokalastuksessa ja joissa. On todennäköistä, että ehdotuksen tavoite smoltituotannosta olisi näin helpommin saavutettavissa.

Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta yhden kalastuskuolevuuden arvon käyttämisestä koskemaan kaikkia Itämeren luonnonlohikantoja ja siihen perustuvaa säätelymallia ongelmallisena. Ehdotettu kaavamainen säätelymalli ei tarjoa ratkaisuja heikkojen lohikantojen elvyttämiseen eikä Itämeren lohenkalastuksen moniin ongelmiin. Se olisi myös poikkeava EU:ssa voimassa oleviin, kalakantoja koskeviin, vastaavan tyyppisiin suunnitelmiin verrattuna. Lisäksi olisi selvitettävä sitä tieteellistä perustaa, minkä pohjalta ehdotuksessa kaikille Itämeren lohikannoille meressä on ehdotettu yhtä ja samaa kalastuskuolevuusarvoa.

Valtioneuvosto haluaa edistää kansainvälisten sitoumustensa toteuttamista ja MSY-tavoitteen saavuttamista vuoteen 2015 mennessä, jos

mahdollista. Komission ehdotus kalastuskuolevuusarvoon perustuvasta säätelymallista ei kuitenkaan, omaksutun käytännön mukaisesti, sisällä siirtymäkautta, jonka aikana kalastusta asteittain sopeutettaisiin kalastuskuolevuuden tavoitearvoon edettäessä kohti MSY-tavoitetta. Valtioneuvosto katsoo, että kalastuksen säätelymallista riippumatta on tarpeellista soveltaa siirtymäkautta, jotta elinkeinoille ja toimijoille voidaan antaa riittävästi aikaa sopeutua muutoksiin.

Komission ehdotus on epäselvä siihen nähden, miten se vaikuttaa nykyisin asetettaviin kahteen eri TAC:hen. Ehdotuksesta ei käy myöskään ilmi sen mahdollista muutosvaikutusta suhteelliseen vakauteen. Valtioneuvosto katsookin, että on selvítettävä komission ehdotuksen vaikutukset suhteelliseen vakauteen ja siihen, asetetaisiinko tulevaisuudessa Itämerellä lohikannoille yksi vai kaksi TAC:tä. Lisäksi ehdotusta virkistyskalastuspalveluja tarjoavien alusten saaliiden laskemisesta TAC:hen ja tämän merkitystä suhteellisen vakauden näkökulmasta tulee selvittää.

Valtioneuvosto pitää ehdotusta TAC:n säätämiseksi koskemaan jokikalastusta ongelmallisenä ja erityisen ongelmallisena Tornionjoella,

joka on rajajokemme Ruotsin kanssa. Valtioneuvosto katsookin, että jäsenvaltion tulisi itse tai yhteistyössä toisen rajavaltion kanssa voida valita ne toimenpiteet, joilla kalastuskuolevuutta säädellään rajajoissa. Nykyinen Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus ja sen kalastussääntö on esimerkki toimivasta käytännön järjestelystä.

Valtioneuvosto katsoo, että uusien valvontavelvoitteiden säätämistä EU:ssa tulisi välttää, ellei se ole välttämätöntä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Tältä osin ehdotusta tulisi valtioneuvoston mielestä kehittää olosuhteisiin ja tarkoituksiin sopivammaksi ja kustannustehokkaammaksi ja vähentää sellaisia toimenpiteitä, joiden tarpeellisuutta ja vaikuttavuutta ei ole selvästi osoitettu ehdotuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaisesti komission esitys lohi-istutuksista on ongelmallinen. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen istutuksia koskevaa osaa on selvitettävä ja arvioitava lisää. Komissiolta olisi tarpeen saada lisäselvityksiä ja tarkennuksia mm. palautusistutuksia (artikla 13) koskevista kriteereistä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Valiokunta tarkastelee asiaa oman toimialansa kannalta keskittyen luonnonlohikantojen tilaan ja monimuotoisuuden säilyttämiseen sekä vesien ja ympäristönsuojelulakien perusteella tehtäviin lohen velvoiteistutuksiin. Valiokunta toteaa, että useiden Itämeren pienempien luonnonlohikantojen tila on tällä hetkellä erittäin heikko. Valiokunta katsoo, että luonnonlohikantojen tilan parantamisen kannalta arvioituna komission asetus ehdotus Itämeren lohikannan hoitosuunnitelmaksi on oikeansuuntainen.

Komission ehdotuksen keskeinen tavoite pyrkii palauttamaan Itämeren luonnonlohien luontainen elinkierto ja lisääntymismahdollisuudet

luonnossa on kannatettava kestävä kalastuksen kannalta. Ehdotuksen tavoitteita ovat myös Itämeren luonnonlohikantojen hyödyntäminen kestävästä enimmäistuoton periaatteen mukaisesti (MSY, maximum sustainable yield -periaate) ja lohikantojen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen. Kaikki nämä tavoitteet parantavat toteutuessaan Itämeren luonnonlohikantojen tilaa.

Alustavan kannan mukaan valtioneuvosto haluaa edistää kansainvälisten sitoumusten toteuttamista ja luonnonlohikantojen MSY-tavoitteen saavuttamista vuoteen 2015 mennessä, jos mahdollista. Valiokunta katsoo, että luonnonlohikantojen suojelun tehostamisella on kiire kantojen monimuotoisuuden suojelun näkökulmasta. Valiokunta toteaa, että Kansainvälinen meren-

tutkimusneuvosto (ICES) on ilmaissut huolensa Itämeren luonnonlohikantojen tilasta ja geneettisestä monimuotoisuudesta. Myös Itämeren suojelukomissio (HELCOM) on kiinnittänyt huomiota Itämeren lohikantojen huonoon tilaan. Itämereen laskevien jokiemme lohikannat on määriteltä Suomen lajien uhanalaisuusarvioinnissa uhanalaisuusluokkaan vaarantunut.¹ Määritelmän mukaan loheen kohdistuu suuri uhka keskipitkällä aikavälillä hävitä luonnosta minkä tahansa uhanalaisuuskriteerin perusteella määriteltynä.

Suomen Itämereen laskevat suurimmat vaelluskalajoet on aikanaan valjastettu vesivoiman tuotantoon Tornion- ja Simojokea lukuun ottamatta. Tornionjoella luontainen poikastuotanto on saatu jo osin elpymään, ja siellä luonnontuotanto tuottaa yksinään jo nyt yli puolet Itämeressä pyydetävistä lohista. Toisaalta useisiin heikoihin Itämeren luonnonlohikantoihin ei saisi nykytilanteessa kohdistua Kansallisen merentutkimusneuvoston ICES:n tieteellisen neuvonannon mukaan lainkaan kalastusta, jotta kantojen elpyminen voitaisiin taata. Lohen kalastus on pääosin avomerellä ja osin rannikolla tapahtuvaa sekakantakalastusta, jossa pyynnin kohteena on samanaikaisesti sekä vahvojen että heikkojen lohikantojen kaloja. Tähän mennessä Itämerellä harjoitettu lohipolitiikka ei ole riittänyt takaamaan luonnonlohikantojen hyödyntämistä kestävä kalastuksen periaatteiden mukaisesti, eikä kalastuksen säätelyssä ja valvonnassa ole päästy riittävän hyviin tuloksiin luonnonkantojen suojelun näkökulmasta.

Luontaista poikastuotantoa korvaavista runsaista istutuksista huolimatta lohikannat eivät pitkällä aikavälillä säily elinvoimaisina ja monimuotoisina ilman luontaista lisääntymiskiintoa. Lohikantojen luontaisen lisääntymisen turvaaminen ja edistäminen on nykytilanteessa välttämätöntä Itämeren vaelluskalakantojen monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Valiokunta kat-

soo, että valtioneuvoston alustavassa kannassa ei ole riittävän kattavasti huomioitu Itämeren luontaisesti lisääntyvien lohikantojen monimuotoisuuden suojelua kokonaisuutena. Kantaa tarkennettaessa tulisi ottaa huomioon seuraavassa esitettävät näkökohdat.

Itämeren luonnonlohikantojen tila ja poikastuotanto

Valiokunta toteaa, että Suomenlahdella ja Etelä-Itämerellä on runsaasti pieniä luonnonvaraisia lohikantoja, joiden tila on erittäin heikko ja lisääntyminen tällä hetkellä hyvin vähäistä. Perämerellä on sekä heikkoja että kohtuullisen vahvoja luonnonlohikantoja, Tornionjoen ja Kalixjoen lohikannat on arvioitu kohtuullisen vahvoiksi. Heikossa tilassa ovat Itämeren pohjoisosan rannikolla mm. Simojoki Suomessa sekä Rickleån, Örelälven, Råneälven, Sävarån ja Lödgeälven Ruotsin puolella.²

ICES:n vuonna 2011 tekemän arvion mukaan osa Perämeren luonnonlohijoista on lohikantojen pitkäaikaisen elpymisen ja suojelun mahdollistavalla vähimmäistasolla. ICES:n neuvonannon mukaan Perämeren lohikantoihin kohdistuva kalastuskuolevuus ei kuitenkaan saisi yhtään kasvaa, kun taas muihin Itämeren lohikantoihin kohdistuvan kalastuksen pitäisi selvästi vähentyä. Tämä arvio perustui vuoteen 2010 asti ulottuviin aineistoihin.

Valiokunta korostaa, että Perämerellä erityisesti Tornionjoella ja Kalix-joella kasvaneen luonnon poikastuotannon lohikantoja elvyttävää vaikutusta heikentää voimakkaasti lisääntynyt merivaelluksen alkuvaiheen kuolevuus (ns. post-smolttikuoletuus), joka on viimeisten arvioiden mukaan kasvanut jopa jyrkemmin kuin

¹ Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). 2010. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

² Uusien tutkimustietojen mukaan Perämeren jokien luonnonlohet vaeltavat suuressa määrin myös Suomenlahdella. Touko-kesäkuussa 2001–2010 Kotkan edustan rysäsaaliista kerätyissä saalisnäytteissä oli suomuanalyysin perusteella 62 prosenttia luonnonlohta, jotka geneettisten analyysien perusteella olivat lähes kaikki Tornionjoen ja Kalix-joen luonnonkantaa. Suomessa lisääntyvien Itämeren lohikantojen tila tieteellisen havaintoaineiston perusteella ss. 25–26. Rktl:n työraportteja 12/2011.

aiemman tiedon perusteella arvioitiin; näin erityisesti luonnonlohilla. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen arviot lohen post-smolttikuolevuudelle ovatkin lähes nelinkertaisia 1990-luvun alkuun verrattuna, eikä mikään viittaa tilanteen paranemiseen lähitulevaisuudessa. Post-smolttikuolevuuden voimistuminen vähentää voimakkaasti lohikannoista saatavaa saalistuottoa ja edellyttää kalastuksen sovittamista lohikantojen tuottavuuden mukaiseksi. Luonnonlohikantojen tulevan kehityksen turvaamiseksi kudelulle tulee säästyä riittävästi lohia silloinkin, kun merivaelluksen alkuvaiheesta selviytyvien lohien määrä pienenee. Pelkkä poikastuotannon elpyminen ei riitä, jos post-smolttikuolevuus on korkealla tasolla ja kutemaan palaavien lohien määrä pienenee.

Itämeren lohenkalastuksen säätely

Itämeren lohenkalastusta säädellään teknisillä kalastusmääräyksillä neuvoston asetuksella (EY) N:o 2187/2005. Asetuksessa säädetään mm. sallituista kalastusajoista, sallituista pyydyksistä ja niiden ominaisuuksista. Itämeren lohen suurinta sallittua saalista meressä (TAC, total allowable catch, suurin sallittu saalis) säädellään EU:ssa vuosittain annettavalla ns. kiintiöasetuksella. Tällä EU:n asetuksella säädetään vuotuiset TAC:t, jotka jaetaan jäsenvaltioille suhteellisen vakauden periaatteen mukaisesti jäsenvaltiokohtaiseksi lohikiintiöksi.

ICES:n suosittama lohenkalastuskiintiö Itämeren pääaltaalle ja Pohjanlahdelle vuodelle 2010 oli 133 000 lohta, mutta kiintiöksi päätettiin poliittisella tasolla 294 000 lohta. Vuoden 2011 suositus oli 120 000 lohta, mutta kiintiöksi päätettiin 250 000 lohta. Vuoden 2012 suositus oli 54 000 lohta, ja kiintiöksi päätettiin noin 122 500 lohta. Valiokunta huomauttaa edellä todettuun viitaten, että Itämeren lohen TAC:t ovat olleet viime vuosina yli kaksinkertaisia ICES:n kestävä kalastuksen mukaisiin enimmäissaalisuosituksiin verrattuina. Monista eri syistä johtuen (mm. rannikkokalastuksen aikasääntely ja kantojen tila) Suomen kiintiön hyödyntämisaste oli 55 prosenttia vuonna 2009, 38 prosenttia vuonna 2010 ja tulee olemaan noin 50 prosenttia

vuonna 2011. Viime vuosina tilanne on ollut ICES:n arvion mukaan jopa sellainen, että jos koko Itämerelle säädetty lohikiintiö olisi kalastettu, ei emokaloja olisi jäänyt juurikaan jäljelle. Valiokunta toteaa, että TAC:n ja kiintiöiden asettamisella ei ole ollut viime vuonna käytännössä lainkaan lohenkalastusta ohjaavaa vaikutusta.

Valiokunta katsoo, että kiintiöityjen ammattikalastusalaalien lisäksi olisi välttämätöntä selvittää nykyistä tarkemmin lohen muun kuin ammattikalastuksen saalismäärät rannikolla erityisesti verkko- ja rysäkalastuksen osalta sekä rajoittaa tehokkaasti tätä ei-ammattimaista meripyyntiä. Osa näistä lohista päättyy myös todennäköisesti säädösten vastaisesti myyntiin. Tähän kalastukseen sisältyy tällä hetkellä mitä ilmeisimmin myös valvonnallisia ongelmia.

Lohen kalastuskuolevuus

Komission ehdotuksen artiklan 7 mukaan kaikille Itämeren lohikannoille esitetään yhtä merikalastuksen kalastuskuolevuusarvoa. Arvoksi esitetään 0,1, joka tarkoittaisi noin 10 prosentin kalastuskuolevuustasoa yhteisesti kaikille lohikannoille. Ehdotuksen mukaan päätettäessä vuosittain TAC:n tasosta, se tulisi säätää sellaiseksi, ettei kalastuskuolevuuden enimmäistaso 0,1 ylitä.

Valtioneuvosto katsoo alustavassa kannassaan, että ehdotetun merialueen yksinomaan kalastuskuolevuuteen perustuvan säätelymallin lisäksi tulisi selvittää mahdollisuudet säätelymallille, jonka mukaan rajoitukset kohdistettaisiin lohen avomerikalastukseen Itämeren pääaltaalla. Lohenkalastuksen säätelyssä erityisiä ongelmia aiheuttaakin lohen kasvanut ajosiimakalastus Itämeren eteläosissa, koska siellä pyynnin kohteina ovat myös heikossa tilassa olevat lohikannat. Tällä hetkellä ajosiimapyyntissä saaliiksi saadaan myös alamittaista lohta. Säätelymalli rajoittaisi erityisesti kalastusta ajosiimoilla, jossa alamittaisten lohien määrä on muita kalastusmuotoja suurempi. Säätelymalli vähentäisi siten valtioneuvoston mukaan myös poisheitettyjen lohien määrää. Tutkijoiden arvioiden mukaan Etelä-Itämerellä Puolassa on runsaasti

laitonta siimakalastusta, jota komission tulee välittömästi pyrkiä selvittämään ja vähentämään. Valiokunta katsoo, että Itämeren pääaltaan siimakielto tukisi parhaiten suojelutavoitteita.

Valiokunta pitää saamansa selvityksen perusteella valtioneuvoston kantaa puutteellisenä luonnonlohikantojen monimuotoisuuden suojelun kannalta, koska lohien sekakantakalastus on ongelmallista koko Itämeren alueella, ei pelkästään Itämeren pääaltaalla. Myös Itämeren pohjoisosassa on heikossa kunnossa olevia luonnonlohikantoja Rickleån, Öreälven, Råneälven, Särvarån ja Lødgeälven vesistöissä Ruotsissa ja Simojoessa Suomessa. Ruotsin jokiin nousevien lohien vaellusreitti kulkee tutkimusten mukaan ainakin Merenkurkkuun asti Suomen puolta. Rannikkokalastuksemme ei kalasta ilmeisesti pelkästään vahvoja luonnonlohikantoja, vaan Suomenkin rannikkopyynti on osin Pohjanlahden kaikkiin jokiin kudulle pyrkivien lohien sekakantakalastusta.³

Valiokunta katsoo, että Itämeren pienempien luonnonlohijokien lohikannat ovat erityisen haavoittuvia tilanteessa, jossa kalastusta harjoitetaan lohien koko vaellusalueella sekakantakalastuksena. Hyvinkin pieni kuolevuus sekakantakalastuksessa voi olla liikaa tilanteessa, jossa post-smolttkuolevuus on korkea ja heikon lohikannan lisääntyminen on riippuvaista hyvin pienestä kutukannasta. Valiokunta pitää tärkeänä näiden edellä sanottujen näkökohtien huomioon ottamista valtioneuvoston lopullista kantaa muodostettaessa. Lisäksi valiokunta korostaa lisätutkimustiedon tarvetta siitä, kuinka paljon näitä edellä mainittuja heikkoja luonnonlohikantoja saadaan saaliiksi Suomen rannikkokalastuksessa.

³ Pohjanlahden suomenpuoleisella rannikolla on muutamia entisiä lohijokia, joihin vaelluskaloilla on yhä esteetön nousu, mutta alkuperäinen lohikanta on tuhoutunut. Lohta on yritetty palauttaa potentiaalisilla lohijoilla, Kuiva-, Kiiminki- ja Pyhäjoella. Luontaista lisääntymistä on syntynyt kuitenkin vain vähän; suurimmat luonnonpoikastihedät on havaittu Kiiminkijoella. ICES on arvioinut potentiaalisten lohijokien kutukalamäärät ja luonnon vaelluspoikastuotannon hyvin vähäisiksi.

Valtioneuvoston kirjelmässä on todettu, että ICES:lle raportoidut lohisaaliit Itämeren pääaltaalla ja Pohjanlahdella vuonna 2010 olivat noin 143 000 lohta. Tämä on kirjelmän mukaan hieinan alle komission ehdottaman kalastuskuolevuusarvon (0,1), koska samana vuonna Itämeren pääaltaalla ja Pohjanlahdella on arvioitu olleen noin 1,7 miljoonaa kalastuksen kohteena olevaa aikuista lohta. Kalastuskuolevuusarvo 0,1 tarkoittaisi siten noin 170 000 lohien TAC-arvoa. Valiokunta toteaa, että vuonna 2010 ICES:n työryhmässä kannan koon ennustettiin kuitenkin olevan vain 1,14 miljoonaa lohta. Viimeisimmän arvion mukaan vuosittain Itämereen keskimäärin tulevasta 7,6 miljoonasta vaelluspoikasta selviytyisi kalastettavaksi tai kotijokiinsa lisääntymään vain puoli miljoonaa lohta.⁴ Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että jatkovalmistelussa selvitetään tutkimustietoon perustuen tarkemmin arviot tällä hetkellä kalastuksen kohteena olevan lohikannan koosta.

Luonnonlohikantojen geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen

Valiokunta pitää nykyistä sekakantakalastusta erityisen haitallisena Itämeren lukuisille heikoille pienille lohikannoille, joiden elvyttäminen on perusedellytys Itämeren lohikantojen monimuotoisuuden turvaamiselle. Heikot lohikannat voivat kuitenkin olla perinnöllisesti arvokkaita, eikä niihin saisi kohdistua juurikaan kalastusta ennen niiden elpymistä. Alkuperäispopulaatioiden geneettisen puhtauden säilyminen edellyttää sekin näiden kantojen vahvistamista. On todennäköistä, että omiin erityisiin jokiolosuhteisiin sopeutunut pienten luonnonlohikantojen perimä voi osoittautua tulevaisuudessa arvokkaaksi esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa.

Komission ehdotuksen mukaan lohien muut kuin tuki- ja palautusistutukset potentiaaliin lohijokiin lopetettaisiin seitsemän vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta. Ehdotuksella

⁴ Suomessa lisääntyvien Itämeren lohikantojen tila tieteellisen havaintoaineiston perusteella. Rktl:n työraportteja 12/2011.

on tavoitteena välttää niitä perinnöllisiä riskejä, jotka liittyvät kalastukseen ja istutuspolitiikkaan. Jos kalastuskuolevuus pudotetaan komission ehdottamalle tasolle (noin 10 % kalastettavasta kannasta), istutusalueille palaavien lohien määrä saattaa nousta. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa istutuksista peräisin olevien väärään jokeen nousevien istutusperäisten kalojen määrä saattaisi muuttaa heikossa kunnossa olevien Perämeren jokien lohien perinnöllistä koostumusta haitalliseen suuntaan.

Kukin lohikanta on aikojen kuluessa geneettisesti sopeutunut juuri oman lisääntymisjokensa olosuhteisiin, joten kaikenlainen kantojen perinnöllinen sekoittaminen on haitallista. Tulevaisuuden perinnöllisten riskien tieteellinen arvioiminen on tässä vaiheessa erittäin vaikeaa, mutta varovaisuusperiaatteen kannalta lohikantojen perinnöllistä sekoittumista tulee kaikin keinoin välttää monimuotoisuuden suojelun näkökulmasta.

Viljeltyjen ja luonnonkudusta syntyneiden lohienpoikasten selviytyminen Itämeressä

Keskeisiin istutustutkimuksissa seurattaviin indikaattoreihin kuuluu ICES:n lohi- ja meritaimentyöryhmän (WGBAST) vuotuinen arvio lohien vaelluspoikasten eloonjäännistä Pohjanlahden ja varsinaisen Itämeren alueella.⁵ Tämän mittarin mukaan eloonjäänti on pitkällä aikavälillä voimakkaasti alentunut niin viljeltyillä kuin luonnonvaraisillakin vaelluspoikasilla. Tämä viittaa vahvasti siihen, että heikentyneen eloonjäännin taustalla ovat Itämeren epäedulliset luonnonolot. Myös haittaeläinten kasvaneilla kannoilla voi olla oma vaikutuksensa.

Vaikka luonnonkantojen osuus poikastuotannossa on vain kolmannes, silti yli 70 prosenttia ammattikalastuksen lohisaaliista perustuu luonnonkudusta syntyneisiin kaloihin. Lohisaaliista otettujen näytteiden perusteella luonnonlohien osuus saaliissa on viime vuosina ollut 50–90 prosenttia. Valiokunta huomauttaa, että kuitenkin

kin mereen tulevista vaelluspoikasista 70 prosenttia on peräisin istutuksista. Valiokunta korostaa edellä olevan osoittavan, että istutuspoikasten kuolevuus on luonnonpoikasten kuolevuutta suurempi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lohien korkean post-smolttikuolevuuden syitä tutkitaan jatkossa, jotta voidaan saada tarkemmin selville esimerkiksi haittaeläinten mahdollinen osuus kuolevuuden kasvussa ja haittaeläinten merkitys lohikantojen elinvoimaisuuden kannalta. Valiokunta katsoo, että lisäksi tarvitaan pikaisesti lohien merivaellukseen liittyvien kysymysten laajempaa tutkimusta.

Lohi-istutukset

Komission ehdotuksessa esitetään lohi-istutusten sallimista vain luonnonlohijokiin ja potentiaaliin lohijokiin. Komission ehdotuksen artiklojen 12 ja 13 mukaan sallittavat lohi-istutukset rajattaisiin lisäksi vain tuki-istutuksiin ja palautusistutuksiin. Tuki-istutuksilla tarkoitetaan istutuksia luonnonlohijokiin ja palautusistutuksilla kalojen istuttamista potentiaaliin lohijokiin tarkoituksella perustaa itsensä ylläpitäviä luonnonlohikantoja. Palautusistutukset olisivat sallittuja potentiaaliin lohijokiin tiettyjen edellytysten täyttyessä. Tällaisia edellytyksiä olisivat esteettömät vaellusreitit, asianmukainen veden laatu, sopiva elinympäristö sekä asianmukaiset, itsensä ylläpitävän luonnonlohipopulaation säilyttämisen ja hoitotoimenpiteet sekä seurantaohjelma istutusten tuloksellisuuden seuraamiseen. Näitä istutuksia voitaisiin tukea Euroopan kalatalousrahastosta. Ehdotuksessa esitetään seitsemän vuoden siirtymäkautta istutuksille. Siirtymäkauden jälkeen muut kuin edellä mainitut istutukset olisivat kiellettyjä. Istutusten rajaamisen perusteena käytetään sitä, että viljelty kala vaarantaa luonnonlohen geneettisen eheyden.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan komission esitys lohi-istutuksista on ongelmallinen. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksen istutuksia koskevaa osaa on selvitettävä ja arvioitava lisää. Valtioneuvoston kirjelmässä on myös todettu, että lohi-istutusten tuloksellisuudessa on

⁵ ICES 2010. Report of the Working Group on Baltic Salmon and Trout (WGBAST). ICES Advisory Committee. ICES CM 2010/ACOM:08.

suurta vaihtelua. Valiokunta korostaa valtioneuvoston kannasta poiketen sitä, että lohi-istutusten tulokset ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan heikentyneet erittäin alhaiselle tasolle. Valiokunta toteaa, että Itämereen istutetaan vuosittain yli viisi miljoonaa lohen vaelluskokoista poikasta, mutta niistä jää henkiin ainoastaan alle 5 prosenttia. Lohi-istutusten kustannukset ovatkin tällä hetkellä ilmeisesti suuremmat kuin saaliin arvo. Heikentyneiden istutustulosten vuoksi on täysin välttämätöntä kyetä parantamaan Itämeren luonnonvaraista lohipoikastuotantoa ja turvata tulevaisuudessa nykyistä runsaslukuisampi lohen nousu kutujokiin.

Rakennettujen jokien kalakannoille ja kalastukselle aiheutuneiden haittojen vesilain mukainen kompensatio on painottunut Suomessa kalanistutuksiin. Kalakantojen palauttaminen luonnolliseen elinympäristöönsä mm. kalateitä rakentamalla on ollut aiemmin vähäistä verrattuna muihin Keski- ja Pohjois-Euroopan maihin. Esimerkiksi Kemi- ja Iijoen on aikanaan määrätty mittavat lohenistutusta koskevat vesioikeudelliset velvoitteet kompensoimaan kalastukselle aiheutuneita vahinkoja.

Valiokunta toteaa valtioneuvoston kannan mukaisesti, että vesi- ja ympäristönsuojelulakeihin perustuvien voimayhtiöiden istutusvelvoitteiden muuttaminen istutuksia korvaaviksi muiksi velvoitteiksi on pitkä prosessi, joka vaatii esitettyä pitempää siirtymäaikaa ja komission ehdotuksen selventämistä. Lisäksi asetusehdotuksesta puuttuu selkeä toimintasuunnitelma, kuinka niiden lohikantojen perimä säilytetään (esim. Oulujoki), joilla kanta on pelkän viljelyn varassa ilman mahdollisuutta kannan palauttamiseen kutualueiden puuttumisen takia.

Kalakantojen erityyppisten hoitomuotojen vaikutuksista saatujen uusien tutkimustietojen perusteella istutusvelvoitteita tulee ohjata osaksi monitavoitteista vesistöjen ja kestävä kalakantojen hoidon ja kalastuksen järjestämistä sekä vesistöjen ekologisten tilatavoitteiden saavuttamista. Valiokunta viittaa maa- ja metsätalousministeriössä valmisteilla olevaan kansalliseen kalatiestrategiaan ja katsoo, että se tulee kytkeä saumattomasti yhteen komission ehdot-

toman lohen monivuotisen hoitosuunnitelman kanssa. Erityisesti tulee pyrkiä siihen, että istutusvelvoitteiden muuttamista koskevien prosessien yhteydessä voidaan jatkossa hyödyntää myös kalatalousrahastosta myönnettäviä tukia luontaisen lisääntymisen edistämiseksi.

Lohikantojen palauttamishankkeita on jo käynnistetty ja suunnitteilla myös useilla padoilla, entisillä lohijoilla, kuten Kemi-, Ii-, Oulu- ja Kymijoen. Näiden jokien luonnonpoikastuotanto on kuitenkin vielä erittäin vähäistä ja kalakantojen elvytyshankkeet ovat alkuvaiheessa. Valiokunta pitää tärkeänä tavoitteena sitä, että esimerkiksi Kemijoen voitaisiin saada yläjuoksun laajat poikastuotantoalueet luonnonpoikastuotannon piiriin esimerkiksi Kemijärven yläpuolisilla jokiosuuksilla ja Ounasjoella, jossa on runsaasti jäljellä ekologiselta tilaltaan hyviä poikastuotantoalueita. Tämä edellyttää kuitenkin laajoja muutoksia sekä vesioikeudellisiin velvoitteisiin että lohipolitiikkaan.

Valiokunta katsoo, että EU:n komission asetusehdotusta selkeyttämällä ja kehittämällä voidaan päästä siihen, että painopistettä siirretään lohen velvoiteistutuksista suunnitelmallisesti kohti luontaista lisääntymistä ja tuki-istutuksia rakentamalla jokiin kalaportaita ja tekemällä emokalojen siirtoja kutualueille. Siirtymäaikana olisi myös mahdollista merkitä istutettavat poikaset eväleikkauksella istutus- ja luonnonkalojen erottamiseksi toisistaan. Valiokunta katsoo, että valmisteilla olevan kansallisen kalatiestrategian lisäksi tarvitaan kansallinen lohistrategia, jonka avulla voidaan sovittaa yhteen eri intressit ja saada aikaan välttämättömiä muutoksia Suomen lohi- ja istutuspoltiikassa sekä tarkastella myös alueellisella tasolla EU:n monivuotisen hoitosuunnitelman edellyttämiä toimia.

Lohi-istutusten asteittainen lopettaminen ja siirtyminen luontaiseen lohenpoikastuotantoon vähentäisi todennäköisesti jonkin verran ammattikalastuksen lohisaaliita siirtymäaikana. Valiokunta kuitenkin toteaa, että lohen ammattikalastuksen saaliit ovat joka tapauksessa vähentyneet erittäin alhaiselle tasolle viime vuosina eikä nykyinen jatkuvasti heikentävä lohikantojen tila ole ammattikalastuksenkaan edun mukaista. Is-

tutusten asteittainen kieltäminen siirtäisi lohikantojen hoidon painopistettä selkeästi luonnonvaraisten lisääntymisen elvyttämiseen, mikä olisi merkittävä parannus Itämeren lohelle ja pitkällä tähtäimellä myös ammattimaiselle lohenkalastukselle. Tärkeää on aloittaa mahdollisimman pikaisesti istutuksia korvaavien toimien suunnittelu. Valiokunta pitää tärkeänä asetusehdotuksen istutuksia koskevien kohtien kehittämistä siten, että velvoiteistutusten muuttamiselle varataan riittävän pitkä aika, mutta tavoitteena pidetään luonnontuotannon elvyttämistä ja ylläpitoa. Lisäksi lohi-istutusten lopettamisen biologiset, taloudelliset ja sosiaaliset seuraukset on selvitettävä ja arvioitava pikaisesti.

Yhteenveto

Valiokunta korostaa, että useiden Itämeren luonnonvaraisten lohikantojen tila on tällä hetkellä hälyttävä. Itämeren luonnonlohikannoista huomattava osa on jo vuosikymmeniä sitten menetetty voimalaitosrakentamisen ja saastumisen seurauksena. Jäljellä olevien luonnonvaraisten lohikantojen kutunousun kasvattamisesta jokiin on huolehdittava siten, että saavutetaan kasvava emokalamaäärä ja säilytetään Itämeren luonnonlohikantojen jäljellä oleva monimuotoisuus. Tämä edellyttää koko Itämeren lohipolitiikan suunnan huomattavaa muuttamista.

Valiokunta pitää oikeansuuntaisena komission asetusehdotuksen pyrkimystä kantojen luontaiseen lisääntymiseen istutusten sijaan. Komission asetusehdotukseen sisältyy kuitenkin myös kehittämis- ja selkeyttämistarpeita. Valiokunta pitää keskeisenä lohi-istutuksia koskevien linjausten tarkentamista siten, että velvoiteistutuksista siirrytään suunnitelmallisesti kohti lohen luontaista elinkiertoa oikeuskäsittelyt mahdollistavan siirtymäajan puitteissa. Lisäksi tulee harkita poikkeustapauksissa mahdollisuutta lohi-istutuksiin niiden laitosviljelystä olevien muutamien kantojen osalta, joita ei voida palauttaa kotijokiinsa sopivien kutualueiden puuttumisen vuoksi.

Lohisaaliista yhä suurempi prosentuaalinen osuus on nykyisin luonnonlohta, koska viljeltyjen lohenpoikasten selviytyminen Itämeressä on

tällä hetkellä erittäin heikkoa. Valiokunta katsoo, että heikosti tuottavia lohi-istutuksia tulee pyrkiä suunnitelmallisesti vähentämään luontaista lisääntymistä ja jokivaelluksen aikaista eloonjääntiä parantavilla suunnitelmallisilla toimilla kutuajoissa ja kutujokien suualueilla nousuesteiden poistamisella tai ohittamisella, lisääntymiselinympäristöjen kunnostuksella sekä veden laadun parantamiseen tähtäävillä toimilla.

Valtioneuvoston kirjelmässä on todettu, että lohen rannikkokalastus Suomessa kohdistuu paremmassa tilassa oleviin lohikantoihin. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotetun kalastuskuolevuuteen perustuvan säätelymallin lisäksi tulisi selvittää mahdollisuudet säätelymallille, jonka mukaan rajoitukset kohdistettaisiin lohen avomerikalastukseen Itämeren pääaltaalla. Valiokunta viitaten edellä todettuun korostaa, että valtioneuvoston alustava kanta säätelyn toteuttamisesta pelkästään Itämeren pääaltaalla on riittämätön. Avomerikalastuksena tapahtuvan siimakalastuksen säätelyn tiukentamista tarvitaan ehdottomasti Itämeren pääaltaalla, mutta kaikessa kalastuksessa tarvitaan tiukkoja säätelytoimia, koska myös siinä pyydetään sekakantakalastuksena sekä heikkoja että vahvoja luonnonlohikantoja. Sekakantakalastus tuottaa erityisiä ongelmia lohenkalastuksen säätelylle koko Itämeren osalta ja uhkaa luonnonlohikantojen monimuotoisuutta.

Valiokunta pitää saamansa selvityksen perusteella valtioneuvoston alustavaa kantaa Itämeren luonnonlohikantojen suojelun kannalta lähtökohtaisesti oikeansuuntaisena, mutta osin myös puutteellisenä ja perusteluiltaan riittämättömänä. Valiokunta pitää välttämättömänä, että valtioneuvoston kannanmuodostuksen osalta tehdään muutoksia siihen suuntaan, että lohenkalastuksen sekakantakalastus huomioidaan koko Itämeren alueella eikä pelkästään Itämeren pääaltaalla. Valiokunta huomauttaa, että lohen luontaisen poikastuotannon kasvattaminen nykyistä suuremmaksi tehostaa lohikantojen säilymistä koko Itämeren mittakaavassa ja on myös ammattimaisen rannikkokalastuksen säilyttämisen edun mukaista. Valiokunta korostaa lisäksi sitä, että jatkossa tarvitaan kansallinen koko-

naisvaltainen lohistrategia, jonka avulla kansallista lohipolitiikkaa voidaan tarkastella ottaen huomioon EU:n asetusehdotuksen tavoitteet ja pääperiaatteet.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan ehdotuksen tavoitteiden oi-

keasuuntaisuuden osalta, mutta pitää valtioneuvoston alustavaa kantaa monilta osin riittämättömänä ja puutteellisenä Itämeren luonnonlohikantojen monimuotoisuuden suojelun kannalta arvioituna.

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Martti Korhonen /vas
jäs. Eeva-Johanna Eloranta /sd
Christina Gestrin /r
Timo Heinonen /kok
Antti Kaikkonen /kesk
Pauli Kiuru /kok
Jukka Kärnä /sd
Jari Lindström /ps

Eeva Maria Maijala /kesk
Tapani Mäkinen /kok
Martti Mölsä /ps
Sirpa Paatero /sd
Sari Palm /kd
Anni Sinnemäki /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk
Juha Väättäinen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Kannatamme valtioneuvoston alustavaa kantaa.

Valtioneuvosto toteaa kirjelmässään, että kommission ehdotuksen tuomat lisävelvoitteet eivät kaikilta osin ole suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Erityisesti kalastuksen valvontaa koskevia uusia velvoitteita ei voisi pitää oikein mitoitettuina otettaessa huomioon valvonnan kohteeksi tarkoitettut kalastajaryhmät. Valtioneuvosto toteaa lisäksi, ettei myöskään istutusten kieltämistä ehdotetulla tavalla voida pitää ehdottoman välttämättömänä toimenpiteenä ehdotukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Pidämme tärkeänä, että luonnonlohikantojen MSY-tavoitteet saavutetaan. Haluamme myös korostaa, että on erityisen tärkeää, että liiallinen kalastus Itämeren pääaltaalla estetään. Kannatamme siksi valtioneuvoston ehdottamaa selvitystä, jossa selvitetäisiin mahdollisuudet säätelymallille, jonka mukaan rajoitukset kohdistettaisiin lohen avomerikalastukseen Itämeren pääaltaalla.

Valiokunnan enemmistö pitää saamansa selvityksen perusteella valtioneuvoston kantaa puutteellisena luonnonlohikantojen monimuotoisuuden suojelun kannalta, koska lohen sekakantakalastus on ongelmallista koko Itämeren alueella, ei pelkästään Itämeren pääaltaalla. Enemmistö toteaa lisäksi, että rannikkokalastuksemme ei kalasta ilmeisesti pelkästään vahvoja luonnonlohikantoja, vaan Suomenkin rannikkomme pyynti on osin Pohjanlahden kaikkiin jokiin kuldalle pyrkivien lohien sekakantakalastusta.

Suomi ja Ruotsi säätelevät jo nyt rannikkokalastusta tiukalla aikasäätelyllä. Tämä säätelymalli on mielestämme tarkoituksenmukainen ja hyvä. EU on lisäksi kieltänyt kokonaan ajoverkkokalastuksen. Lohen avomerikalastus Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa on vähentynyt rajusti 1990-luvun alkupuolen jälkeen. Näillä tavoitteilla on myös haluttu suojata Ruotsin puolella olevia pieniä lohikantoja.

Lohikiintiöitä ei ole kalastettu täyteen. Suomen kiintiön hyötyaste on ollut 55 % vuonna 2009, 38 % vuonna 2010 ja tulee olemaan noin 50 % vuonna 2011 johtuen rannikkokalastuksen aikarajoituksista. Tämä johtuu yllämainituista aikarajoituksista, haittaeläimien määrän lisääntymisestä ja lohimäärän vuosipoikkeamista.

Valiokunnan enemmistö toteaa kannanotossaan, että kaikessa rannikkokalastuksessa tarvitaan tiukkoja säätelytoimia.

Ympäristövaliokunnan enemmistön kannattama rannikkokalastuksen entistä tiukempi valvonta ja säätely on ongelmallinen rannikon ammattikalastajien kannalta. Nämä tiukennukset vaikeuttaisivat huomattavasti ammattikalastajien edellytyksiin harjoittaa omaa elinkeinonsa. Tämä on suhteetonta ottaen huomioon, että rannikon ammattikalastajien määrä on tällä hetkellä niin vähäinen, ettei heidän harjoittamansa kalastus vaaranna lohikantoja, etenkin jos kalastusta myös tulevaisuudessa säädellään nyky-mallin mukaisesti. Mielestämme voidaan perustellusti kysyä, olisiko ammattikalastajilla ylipäättänsä mitään edellytyksiä toimia tulevaisuudessa, jos valiokunnan enemmistön kannattamat tiukennukset toteutuisivat.

On huomionarvoista, että myös vapaa-ajan kalastus on sekakantakalastusta. Siksi haluamme korostaa, että jos rannikkokalastuksen säätelyä ja valvontaa edelleen tullaan tiukentamaan, tulee tämän myös tosiasiallisesti kohdistua kaikkien rannikkokalastukseen. Tällöin ei ammattimaisen kalastuksen valvontaa tulisi tiukentaa.

Mielipide

Edellä olevan perustella esitämme,

että ympäristövaliokunta lausuntonaan ilmoittaa yhtyvänsä asiassa valtioneuvoston kantaan.

Eriävä mielipide

YmVL 14/2011 vp — U 53/2011 vp

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2011

Christina Gestrin /r
Mirja Vehkaperä /kesk